

DODATEK

Spodnji dodatek ni del analize ECRI in predlogov glede stanja v Sloveniji

ECRI želi opozoriti, da je datum analize v tem tretjem poročilu o Sloveniji 30. junij 2006 in da morebitne poznejše spremembe niso upoštevane.

V skladu z obravnavo ECRI po posameznih državah je bil njen osnutek poročila o Sloveniji predmet zaupnega dialoga s slovenskimi organi. ECRI je številne komentarje slovenskih organov upoštevala in vključila v poročilo.

Vendar so po tem dialogu slovenski organi zaprosili, da se njihova navedena stališča ponovno navedejo v dodatku k poročilu ECRI.

Povzetek

Ni se mogoče strinjati s trditvijo, da »manjšinske skupine iz nekdanje Jugoslavije [...] še nimajo možnosti za razvijanje svoje identitete na način, ki polno izraža njihov prispevek k slovenski družbi.« Vlada RS je temu in drugim mednarodnim organom že večkrat predstavila posebni program, s katerim z normativnimi, organizacijskimi in finančnimi instrumenti ustvarja pogoje za kulturno raznoliko dejavnost različnih manjšinskih skupnosti, še več - v Informacijsko dokumentacijskem centru za varstvo kulturne dediščine se hranijo dragoceni izdelki, ki jih je Ministrstvo za kulturo RS doslej podprlo in so dostopni celo prek knjižničnega sistema COBISS. V letu 2005 so bila kar za 100 % povečana finančna sredstva za omenjene dejavnosti. Ministrstvo za kulturo skrbi tudi za dialog z manjšinskimi skupinami, še zlasti v času priprave letnih programov in poročanja o njihovi izvedbi.

I. SPREMLJANJE IZVAJANJA DRUGEGA POROČILA ECRI O SLOVENIJI

Mednarodni pravni instrumenti

RS je 23. 11. 2006 podpisala Konvencijo SE o udeležbi tujcev v javnem življenju na lokalni ravni.

Zavedati se moramo, da večina evropskih držav, kot tudi RS, ni ratificirala Evropske konvencije o pravnem statusu delavcev migrantov in Mednarodne konvencije o zaščiti pravic vseh delavcev migrantov in njihovih družinskih članov.

Določbe civilnega in upravnega prava

Ni se mogoče strinjati z ugotovijo ECRI, zapisano v zadnjem delu zadnjega stavka točke 20, ki se glasi: » [...] ali potreba po uvedbi zakonske obveznosti za javne organe, da pri opravljanju svojih nalog spodbujajo enakost in preprečujejo diskriminacijo - element, za katerega ECRI meni, da bi lahko na teh področjih pripomogel k pozitivnim spremembam v javni upravi.«

Poudarjamo, da so s 7. členom Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja (Uradni list RS, št. 50/04) vsi državni organi (Državni zbor, Vlada, ministrstva in drugi državni organi ter organi samoupravnih lokalnih skupnosti) zavezani, da v okviru svojih pristojnosti ustvarjajo pogoje za enako obravnavanje oseb ne glede na katero koli osebno okoliščino z ozaveščanjem in spremljanjem položaja na tem področju ter z ukrepi normativne in politične narave.

Izobraževanje in ozaveščanje

Poleg vsega navedenega bi radi poudarili, da je v postopku za sprejem na strokovnem svetu za splošno izobraževanje predlog izbirnega predmeta za 7., 8. in 9. razred devetletke z naslovom Romska kultura. Predvidoma bo predlog obravnavan spomladi 2007.

Vlada RS odločno uvaja vse ukrepe in aktivnosti za učinkovitejšo vključenost različnih etničnih skupin. Tako od leta 2005 vsako leto sprejemamo akcijski načrt ukrepov, aktivnosti za uspešnejše vključevanje Romov v sistem vzgoje in izobraževanja. Načrt ukrepov je izdelan v sodelovanju z Zvezo Romov Slovenije. Predsednik komisije, ki

nadzoruje izvajanje ukrepov, je predsednik Zveze Romov Slovenije. Izdelan je osnutek strategije in ukrepov za učinkovitejše vključevanje učencev migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja, ki bo predvidoma obravnavan na seji strokovnega sveta aprila 2007. Načrtujemo, da bomo ukrepe iz navedenih strategij (Romi, migranti) v letih od 2007 do 2013 lahko učinkoviteje in hitreje izvajali tudi s pomočjo sredstev iz Evropskega socialnega sklada.

Vsebine povezane s poučevanjem o človekovih in otrokovih pravicah v učne načrte slovenskih šol uresničujemo na tri načine, in sicer:

- v okviru posebnega predmeta kot je *Citizenship and Ethics*,
- kot kroskurikularno vsebino,
- in kot vsešolski pristop.

Pristojno ministrstvo bo še naprej nadaljevalo z aktivnostmi za izvajanje vseh treh navedenih pristopov v učne načrte osnovnih in srednjih šol. Poleg navedenega je v pripravi sprememba zakona, po katerem bodo morale vse šole pripraviti letni načrt uresničevanja tematik (v okviru predmetov, šolskih in obšolskih dejavnosti) kot je učenje o človekovih pravicah (vzgojni načrt šole). Zagotovo velja poudariti tudi, da se tako v osnovnih in srednjih šolah vsako leto izvaja projekt otroški oziroma dijaški parlament.

Sprejem in status oseb, ki nimajo državljanstva

- *Prosilci za azil*

V zvezi z navedbami v 38 in 39 tč. poročila pojasnujemo, da je RS februarja 2006 sprejela Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o azilu, ki je spreminjal in na novo definiral 26. člen, ki določa ravnanje s tujcem, ki izrazi namen vložiti prošnjo za azil. Takoj po sprejemu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o azilu, je bila zoper ta člen vložena pobuda za oceno ustavnosti te določbe. Ustavno sodišče RS je dne 3. 4. 2006 izdalo sklep št. U-I-59/06-11, s katerim je do dokončne odločitve Ustavnega sodišča RS zadržalo izvajanje prvega, drugega, tretjega in četrtega odstavka tega člena. Do današnjega dne Ustavno sodišče RS še ni sprejelo svoje odločitve. Pristojni organi RS tako navedenega člena ne izvajajo in vsakega tujca, ki na policijski postaji zaprosi za azil, nemudoma prepeljejo v Azilni dom v Ljubljano, kjer je nato organizirano, da se njegova prošnja za azil sprejme na za to predpisanem obrazcu.

V zvezi s 44 tč. poročila pojasnujemo, da Ministrstvo za notranje zadeve RS 26. člena Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o azilu, kot že omenjeno, ne bo izvajalo, dokler Ustavno sodišče RS ne bo sprejelo svoje odločitve glede vložene pobude za oceno ustavnosti navedenega člena. Po odločitvi Ustavnega sodišča RS pa bo Ministrstvo za notranje zadeve RS ravnalo v skladu s sprejeto odločitvijo Ustavnega sodišča RS.

V zvezi z zagotavljanjem pravnega svetovanja prosilcem za azil (45 tč. poročila) Ministrstvo za notranje zadeve RS upošteva določbe Direktive Sveta 2005/85/ES z dne 1. decembra 2005 o minimalnih standardih glede postopkov za priznanje ali odvzem statusa begunca v državah članicah. Kljub temu pa določbe, ki izhajajo iz navedene direktive in so prenesene tudi v Zakon o azilu, dopolnjuje z izvajanjem projekta pravnega svetovanja, ki se delno financira preko sredstev Evropskega sklada za begunce.

Menimo, da RS, v skladu z veljavno zakonodajo, prosilcem za azil zagotavlja vso potrebno osnovno oskrbo ter da je s tem poskrbljeno tudi za vse osnovne potrebe prosilcev za azil (46 tč. poročila).

V zvezi s 47 tč. poročila menimo, da so z izgradnjo novega Azilnega doma zagotovljeni ustrezni prostori za sprejem in nastanitev prosilcev za azil. Ob tem je potrebno dodati, da si osebje Azilnega doma veskozi prizadeva, da so ob prihodu večjega števila prosilcev za azil, le-ti čim hitreje po formalnem sprejemu prošnje za azil nastanjeni v ustrezen oddelek Azilnega doma. Pravice, ki jih imajo prosilci za azil določene v 43. členu Zakona o azilu, pa Ministrstvo za notranje zadeve RS dosledno izvaja.

Glede 48 tč. poročila zagotavljamo, da si bo Vlada RS tudi vnaprej prizadevala za čim boljše sodelovanje z drugimi organizacijami, ki delujejo na področju zagotavljanja pravic prosilcev za azil.

- **Begunci**

V zvezi z navedbami, ki se nanašajo na položaj beguncev (49 in 50 tč. poročila) pojasnjujemo, da Ministrstvo za notranje zadeve RS poleg rednih proračunskih sredstev že od leta 2004 objavlja javne razpise s področja oskrbe in nastanitve prosilcev za azil in integracije beguncev, ki jih financira delno iz lastnih sredstev (60 %) in delno iz sredstev Evropskega sklada za begunce (40 %). Sredstva so namenjena nevladnim in nepridobitnim organizacijam, ki delujejo na področju zagotavljanja pravic beguncev.

V zvezi s pozivom k sodelovanju različnih akterjev oblasti pojasnjujemo, da predstavniki Ministrstva za notranje zadeve RS tesno sodelujejo s predstavniki pristojnih resorjev in strokovnih služb, kot so Zavodi Republike Slovenije za zaposlovanje, Centri za socialno delo, zdravstvene ustanove ter medvladne in nevladne organizacije.

V zvezi s priporočilom št. 50 lahko tudi poročamo, da smo med prioritete cilje manjšinske kulturne politike uvrstili podporo kulturnih dejavnosti beguncev in za begunce in tako okrepili prizadevanja in skrb za njihovo kvaliteto življenja in boljše počutje v družbi bivanja.

Dostop do javnih storitev

- **Dostop do izobraževanja**

K točki št. 51 naj dodamo, da je v Sloveniji za vsako osnovno šolo določen šolski okoliš iz katerega prihajajo učenci, vključeni v določeno šolo. Situacija na OŠ Livada je posledica tega, da je šolski okoliš osnovne šole določen s krajem prebivališča staršev. To pomeni, da se učenci praviloma vpisujejo v najbližjo osnovno šolo. V šolskem okolišu OŠ Livada živi nadpovprečno število družin iz bivših jugoslovanskih republik. Gre za relativno novo naselje, ki je praktično nastalo s priseljevanjem družin iz bivših republik Jugoslavije, pri čemer velja poudariti, da gre za urbanizirano naselje, kjer so pretežno individualne stanovanjske hiše. Za ureditev nastalega položaja je lokalna skupnost, pa tudi pristojno ministrstvo spodbudilo izvajanje aktivnosti (projekti, šolske in zunajšolske dejavnosti itd.) za krepitev socialnih kompetenc učencev.

K točki št. 53 naj dodamo, da je glede na to, da dostopnost osnovne šole zagotavljamo predvsem z možnostjo vpisa v najbližjo šolo, mogoče, da v določenih šolskih okoliših prebiva več pripadnikov določenih etničnih skupin. To seveda ni rezultat segregacijske politike šole, temveč poselitvene situacije. Politika pristojnega ministrstva do navedenih vprašanj je jasna - nasprotuje kakršnim koli aktivnostim prikrite segregacije, kar je s svojimi aktivnostmi v letu 2005 tudi dokazalo.

K točki št. 54 naj dodamo, da je Vlada RS v letu 2006 finančno podprla projekt "Slovenščina kot drugi jezik".

Ranljive skupine

- *Manjšinske skupine iz nekdanje Jugoslavije / Druge skupine*

Ko gre za zagotavljanje vsestranskega kulturnega in jezikovnega razvoja drugih etničnih skupin in priseljencev, kamor sodijo med drugim tudi predstavniki manjšinskih skupin iz nekdanje Jugoslavije ter ostalih skupin, le-te uživajo vse pravice kot ostali državljani, poleg teh pa so deležni še posebnih ukrepov in pomoči na področju kulture in izobraževanja v smeri njihovega vsestranskega kulturnega in jezikovnega razvoja (v skladu z 61. in 62. členom Ustave RS).

K ugotovitvi iz točke št. 69, da slovenski pravni sistem ne podeljuje posebnih pravic drugim manjšinskim skupnostim razen italijanski, madžarski in romski, je treba dodati, da Vlada RS namenja posebno pozornost in skrb Sektorja za kulturne pravice manjšin in razvoj kulturne raznolikosti Ministrstva za kulturo RS, ki jim nudi tudi storitve strokovne pomoči in pravnega svetovanja pri prijavi na pozive Ministrstva za kulturo RS za financiranje njihovih dejavnosti. Ni točna trditev, da so bili poskusi predstavnikov omenjenih skupin, da bi vzpostavili reden dialog s slovenskimi organi oblasti, popolnoma neuspešni, saj je Koordinacijo omenjenih društev 6.6. 2005 sprejel minister za kulturo dr. Vasko Simoniti.

K točki št. 70 naj dodamo, da v proračunu Vlade RS obstaja posebna proračunska postavka št. 6424 z naslovom Kulturna dejavnost drugih manjšinskih skupnosti, ki je stalna. Sredstva na tej postavki so se leta 2005 povečala za 100 %, finančna realizacija (denar, ki so ga izvajalci izčrpali na podlagi zahtevkov) za leto 2006 na dan 7. 9. 2006, pa je 39,6 %. Normativne določbe, ki se nanašajo na dostopnost javne kulturne infrastrukture za manjšine, se nahajajo v Zakonu o javnem interesu na področju kulture, in sicer v členih 74 - 79, organizirano pa je tudi pravno svetovanje za implementacijo norm na manjšinskem področju (v Sektorju za kulturne pravice manjšin in razvoj kulturne raznolikosti na Ministrstvu za kulturo RS je nastavljen specializiran pravnik za to področje).

K točki št. 71 naj dodamo, da je Vlada RS v letu 2006 finančno podprla pripravo učnih načrtov še za tri jezike bivših jugoslovanskih republik in za romski jezik. Prav tako je pristojno ministrstvo v letu 2006 finančno podprlo pripravo učbenika za hrvaški jezik. Vključevanje v pouk teh jezikov pristojno ministrstvo podpira tudi z ugodnejšimi normativi za oblikovanje skupin ter s promocijskimi aktivnostmi.

K točki št. 78 naj dodamo, da Vlada RS posveča posebno pozornost tudi nemško govoreči skupnosti v Sloveniji in junija 2006 je analizirala stanje ukrepov za zavarovanje njihove kulturne dediščine in kulturnih dejavnosti. V obsežnem gradivu je bilo ugotovljeno, da je zlasti dediščina kočevarskih Nemcev zelo dobro predstavljena in da je literatura, ki je izšla o tej tematiki v preteklih letih, izjemno

bogata, prav tako je pestra spomeniško varstvena in druga kulturna dejavnost. Vlada RS je na podlagi širših analitičnih ugotovitev oblikovala tudi nekaj predlogov za dodatne izboljšave v prihodnje. Sicer pa je Vlada RS odprta za dialog tudi s to manjšinsko skupino. Januarja 2007 (19. 1. 2007) je Ministrstvo za kulturo pisno povabilo društva nemško govorečih skupnosti k sodelovanju pri oblikovanju programa sodelovanja z Avstrijo 2008-2012, ki se pripravlja na podlagi meddržavnega sporazuma, in sicer v delu, ki se nanaša na kulturo manjšin.

K točki št. **80** naj dodamo, da so se Sinti obrnili na Ministrstvo za kulturo in v Sektorju za kulturne pravice manjšin in razvoj kulturne raznolikosti so bili že opravljeni tudi razgovori o njihovih problemih in kulturnih potrebah.

Mediji

K točki **87** naj dodamo, da Vlada RS redno spremlja medijsko poročanje o manjšinah in po potrebi ukrepa; bodisi, da skliče sestanek s prizadetimi ali pa obvesti inšpektorja za medije. Sicer pa tudi prednostno podpira različne manjšinske medije. Da bi se še bolj usposobili na tem področju, je vodja Sektorja za kulturne pravice manjšin in razvoj kulturne raznolikosti na Ministrstvu za kulturo sodeloval na seminarju, ki ga je organiziral Varuh človekovih pravic, na temo diskriminatornega in sovražnega govora dne 27.9. 2006.

Mnenjsko ozračje

Predsednik RS, predsednik Državnega zbora RS in predsednik Vlade RS so dne 24. novembra 2006 pozvali vse prebivalke in prebivalce RS, da vsi skupaj in vsak posebej pripomorejo k ponovnemu ustvarjanju medsebojnega zaupanja in strpnosti, kar edino zagotavlja varnost, mir in sožitje.

Ravnanje uslužbencev organov pregona

Glede **96.** točke se ne strinjamo z navedbo ECRI, »da ukrepanje na podlagi rase v slovenski policiji ni neobičajno«. Na podlagi osamljenega primera ni korektno podati take vrednostne sodbe. Poudarjamo tudi, da so bila že 14. 5. 2003, torej tri leta pred spremembo zakona o policiji, glede pooblastila ugotavljanje identitete izdelana interna navodila z natančnim opozorilom, da zgolj videz osebe ni podlaga za ugotavljanje identitete osebe.

Poudarjamo dikcijo pod **96** tč., da so bile v skladu z odločbo Ustavnega sodišča RS, v Zakonu o Policiji spremenjene določbe 35. člena tako, da so sedaj natančno določeni pogoji, na podlagi katerih lahko policija ugotavlja identiteto osebe, ki ne dopuščajo več nikakršnih nejasnosti.

Pogoji za ugotavljanje identitete so omejeni na osebe, ki jih je treba prijeti, jim odvzeti prostost ali jih pridržati, na osebe, ki so na območju, na katerem je prepovedano ali omejeno gibanje, na osebe, ki so na območju, v kraju ali objektu, v katerem se izvajajo ukrepi za iskanje ali izsleditev storilca kaznivega dejanja ali prekrška ali predmetov in sledi, ki so pomembne za kazenski postopek ali postopek o prekršku, na osebe, ki s svojim obnašanjem, ravnanjem in zadrževanjem na določenem kraju ali ob določenem času vzbujajo sum, da bodo izvršile, izvršujejo ali so izvršile kaznivo dejanje ali prekršek, na osebe, ki so po opisu podobne iskani osebi, na osebe, ki so nebojlene in je ugotavljanje identitete nujno za zagotovitev

pomoči in na osebe, ki bi lahko dale koristne podatke za opravljanje uradnih nalog policije.

Spremljanje položaja

K 104. točki osnutka poročila oziroma priporočilu 106, ki govori o spremljanju stanja na področju zagotavljanja pravic manjšinskim skupinam na področju zaposlovanja, izobraževanja itd., bi dodali, da bi lahko bilo sporno voditi evidence oz. statistiko oseb glede na določene podatke, pridobljene na podlagi razlikovanja na osnovah, kot so npr. veroizpoved, narodnost, etnično poreklo. Posameznik ima namreč že v skladu z Ustavo RS in mednarodnimi dokumenti zagotovljene temeljne pravice v zvezi z varstvom osebnosti in zasebnosti, kar pomeni, da se mu o določenih osebnih okoliščinah (ki bi sicer lahko bile razlog za diskriminacijo) niti ni potrebno izrekati (glede veroizpovedi, narodnosti ipd.). Katerikoli državni organ ali institucija javne uprave oz. nevladna organizacija pa bi želel voditi podatke o manjšinskih skupinah, marginaliziranih iz takšnih ali drugačnih razlogov, bi na nek način za to moral pridobiti podatke od oseb, o katerih se vodi statistika (npr. podatke o veroizpovedi vseh brezposelnih oseb za statistiko brezposelnih muslimanov v RS ali podatke o (ne)romskem poreklu brezposelnih oseb za izračunavanje deleža brezposelnih Romov glede na celotno število brezposelnih itd.). Zastavlja se nam vprašanje, ali ni že samo dejstvo, da se določeno osebo sploh povpraša o njeni veroizpovedi, narodnosti, etničnem poreklu ipd. in da se o tem nato vodi evidenca tovrstnih podatkov, lahko diskriminatorno.

Glede priporočila, da naj RS zbira določene relevantne osebne podatke o manjšinskih skupinah, kot so versko prepričanje, jezik, državljanstvo in narodni ali etnični izvor za namene spremljanja stanja manjšinskih skupin na določenih področjih, je možno oceniti, da je to dokaj problematično vprašanje z vidika varstva osebnih podatkov, še posebej v kontekstu načela sorazmernosti in namenov takšne obdelave osebnih podatkov. Z ustavnega vidika načela sorazmernosti, kot to izhaja iz 2. člena in tretjega odstavka 15. člena v zvezi z 38. členom Ustave RS, bi bile takšne predlagane določbe, če bi bile uvedene v slovensko zakonodajo, samodejno ustavno sporne. Prav tako večina navedenih podatkov (z izjemo državljanstva) predstavlja občutljive osebne podatke v smislu 19. točke 6. člena Zakona o varstvu osebnih podatkov RS, in za njihovo obdelavo oziroma za legitimne namene njihove obdelave veljajo posebna pravila. Zelo je vprašljivo, če bi statistični nameni za zbiranje, uporabo in drugo obdelavo takšnih osebnih podatkov (saj bi lahko bil določen samo takšen namen, da se izvrši prvotni namen spremljanja stanja manjšinskih skupin na določenih področjih) uspešno prestali ustavnosodno presojo in bili celo pred to presojo ocenjeni za legitimne s strani zakonodajalca (Državni zbor RS), predvsem glede na razloge posameznikovih ustavnih pravic do sorazmernosti na splošno ter varstva osebnih podatkov konkretnije.

Pravica do verskega prepričanja je poleg tega posebej zajamčena v 41. členu Ustave RS, v njenem drugem odstavku je določeno, da se nihče ni dolžan opredeliti glede svojega verskega ali drugega prepričanja. Kakršnakoli določba v slovenski zakonodaji, ki bi zahtevala, da se posameznik opredeli glede svojega verskega prepričanja, bi bila v nasprotju s to določbo, pa čeprav bi bila podana posameznikova privolitev, saj se statistični nameni ne morejo šteti za primerne glede na to ustavno oviro.

Zaključno se lahko oceni, da bi lahko takšno zbiranje in obdelava osebnih podatkov predstavljalo nesorazmeren poseg v posameznikovo pravico do informacijske samoodločbe.

II. POSEBNA VPRAŠANJA

Položaj "izbrisanih oseb"

Do osamosvojitve (leta 1991) so bili prebivalci Jugoslavije (razen tujcev) v skladu z zakonodajo zvezne države državljani zveznih republik in hkrati državljani Socialistične federativne republike Jugoslavije. Z osamosvojitvijo se je spremenil položaj tistih, ki so se v Slovenijo (navadno zaradi zaposlitve) priselili iz drugih republik. Republika Slovenija je morala vzpostaviti državljanstvo nove države. Da bi omogočili čim lažji prehod na novo ureditev ter da bi večina državljanov drugih držav naslednic SFRJ lahko pravočasno uredila svoj status, so takratni občinski organi za notranje zadeve (sedanje upravne enote) pozivale te osebe, da si uredijo status in pridobijo osebne dokumente matične države.

Osamosvojitvena zakonodaja leta 1991 je vsebovala tudi *Zakon o državljanstvu Republike Slovenije (ZDRS)* in *Zakon o tujcih (ZTuj)*, ki sta vzpostavila državljanstvo nove države. Prvi je z določbo 40. člena omogočil pridobitev državljanstva Republike Slovenije pod izredno ugodnimi naturalizacijskimi pogoji. Edini pogoj je bil, da je imela oseba na dan 23. 12. 1990 prijavljeno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Na ta način je *državljanstvo RS pridobilo 171.120 oseb*, pri čemer so ohranile tudi prejšnje državljanstvo.

Kdor ni zaprosil za slovensko državljanstvo, je lahko pridobil dovoljenje za prebivanje oz. prebivališče v Republiki Sloveniji po Zakonu o tujcih (ZTuj). Tako je ravnala večina državljanov držav naslednic nekdanje SFRJ, ki so se odločili, da ne bodo zaprosili za državljanstvo Republike Slovenije, vendar bodo še naprej živeli v Sloveniji. Za tiste državljane naslednic SFRJ, ki niso pridobili niti državljanstva RS niti dovoljenja za prebivanje po Zakonu o tujcih, pa je z dnem 26. 2. 1992 veljalo, da so tujci brez urejenega statusa (brez dovoljenja za prebivanje na območju RS). S tem dnem sta vsem državljanom držav naslednic SFRJ prenehali prijava stalnega prebivališča in veljavnost osebnih dokumentov, izdanih v nekdanji SFRJ. Noben organ Republike Slovenije ni nobenega od teh državljanov »izbrisal«. Ime "izbrisani" je proizvod politične in medijske kampanje, z njim pa so označevali tiste, ki se v predvidenem času niso odločili za slovensko državljanstvo oz. za ureditev statusa po ZTuj.

Država se je zavedela kočljivega položaja te skupine oz. nastalega problema. Iz podatkov registra stalnega prebivalstva je bilo ugotovljeno, da si *18.305 državljanov držav naslednic SFRJ ni uredilo statusa*, zato je bil leta 1999 sprejet *Zakon o urejanju statusa državljanov držav naslednic nekdanje SFRJ (ZUSDDD)*, ki je omogočil pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje v RS pod novimi, ugodnejšimi pogoji, kot jih je za obdobje po 26. 2. 1992 določal ZTuj. Edini pogoj za pridobitev dovoljenja po tem zakonu je bil, da so v RS dejansko živeli od 23. 12. 1990 oz. 25. 6. 1991 dalje. Po ZUSDDD je bilo *do 31. 10. 2006 vloženi 13.301 prošnji za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje. V 12.174 zadevah je bilo izdano dovoljenje za stalno prebivanje, v 1.346 primerih je bil postopek ustavljen zaradi nesodelovanja stranke v postopku, 534 prošnjam pa ni bilo ugodeno.*

Leta 2002 je bil sprejet tudi *Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o državljanstvu Republike Slovenije*, ki je v prehodni določbi 19. člena ponovno omogočil pridobitev državljanstva Republike Slovenije pod olajšanimi pogoji za vse tujce, ki so bili stalni prebivalci Republike Slovenije na dan 23. 12. 1990 in od tega dne dalje v Republiki Sloveniji tudi neprekinjeno živijo. Rok za vložitev vlog na

podlagi 19. člena Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o državljanstvu Republike Slovenije je potekel 29. 11. 2003, vloženih pa je bilo 2.959 prošenj.

Ustavno sodišče Republike Slovenije je z odločbo št. U-I-246/02-28 z dne 3. 4. 2003 odločilo o ustavnosti posameznih določb ZUSDDD. Za odpravo ugotovljenih neskladij je bil pripravljen nov ustavni zakon, ki naj bi dopolnil zakonodajo o izdajanju dovoljenj za stalno prebivanje za tiste državljane naslednic nekdanje SFRJ, ki so:

- a) imeli v Sloveniji prijavljeno stalno prebivališče na dan 23. 12. 1990, t.j. na dan plebiscita o neodvisnosti in samostojnosti Republike Slovenije;
- b) od tedaj naprej dejansko živeli v Republiki Sloveniji - pod pogojem, da so že kdaj zaprosili za dovoljenje za stalno prebivanje po Zakonu o tujcih, vendar prošnji ni bilo ugodeno.

S tem predlaganim zakonom se dopolnjuje 13. člen *Ustavnega zakona za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (1991)*, ki določa, da so državljani drugih republik nekdanje SFRJ, ki so imeli na dan 23. 12. 1990 v Republiki Sloveniji prijavljeno stalno prebivališče in so tukaj tudi dejansko živeli, izenačeni v pravicah in dolžnostih z državljani Republike Slovenije (razen nakupa nepremičnin), do tedaj, ko so za njih začele veljati določbe Zakona o tujcih.

Opravljen je bila tudi analiza podatkov o osebah, za katere je bilo iz registra stalnega prebivalstva razvidno, da nimajo urejenega statusa. Po tej analizi je bilo ugotovljeno, da so bili to posamezniki, ki so se odselili, bili odpuščeni iz državljanstva RS ali umrli. Gre za 4205 oseb, ki si niso uredile statusa in posledično ne morejo prijaviti prebivališča. V januarju 2006 je bila ta analiza ponovljena, pri čemer je bilo ugotovljeno, da je v registru ostalo 4090 oseb brez statusa, 47 jih je pridobilo državljanstvo, 33 ima urejen tujski status, 9 pa jih je umrlo. Iz teh podatkov je mogoče sklepati, da okrog 4000 oseb iz omenjenega registra ne prebiva več v Republiki Sloveniji.

Vse to dokazuje, da je bilo državljanom drugih držav naslednic nekdanje SFRJ ponujenih veliko možnosti, da uredijo svoj status v Republiki Sloveniji. Iz uradnih evidenc tudi izhaja, da si je večina teh oseb uredila svoj status in brez težav živi v Republiki Sloveniji. Na to kaže podatek o številu vloženih prošenj za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje po ZUSDDD od leta 2004 do 30. 10. 2006, ko je bilo vloženih le 219 prošenj.

Pristop, ki ga je Republika Slovenija izbrala za reševanje tega kompleksnega in občutljivega vprašanja, ki je bilo novost tudi za vso Evropo, je bil izjemno pozitivno ocenjen tudi s strani svetovnih organizacij, pristojnih za to problematiko. 1. decembra 1993 so strokovnjaki Odbora za državljanstvo pri Svetu Evrope (*Committee on Nationality of the Council of Europe*) na mednarodnem seminarju v Ljubljani potrdili, da je slovensko reševanje tega vprašanja v popolnem soglasju z vsemi standardi, ki zadevajo urejanje državljanstva v državah naslednicah. Isto se je zgodilo tudi l. 1995 v Ženevi, ko je Odbor ZN za človekove pravice (*UN Human Rights Committee*) razpravljal o prvem slovenskem poročilu o spoštovanju človekovih pravic in ga sprejel brez pripomb, in v New Yorku, ko je Šesti odbor Generalne skupščine ZN (*Sixth Committee of the UN General Assembly*) verificiral in potrdil skladnost slovenske zakonodaje z mednarodnimi standardi. Posebej je treba poudariti, da je Republika Slovenija v sodelovanju vseh vej oblasti ves čas dopolnjevala zakonodajo v tej sferi, pri čemer se je ravnala po evropskih pravnih zgledih. Ti vključujejo določbe Evropske konvencije o državljanstvu (*European Convention on Nationality*), ki je eden najbolj naprednih instrumentov na tem področju. To konvencijo je Svet Evrope

sprejel šele leta 1997, torej 6 let po uvedbi slovenske zakonodaje za to področje. Slovenija je bila že pred tem vgradila v svojo zakonodajo načela, ki jih je konvencija uvedla v svojem 6. poglavju, ki ureja državljanstvo v primeru nasledstva. Slovenska zakonodaja dosledno spoštuje eno bistvenih načel tega poglavja - načelo posameznikove svobodne volje in odločitve.

Dramatizacija zadev z osebami, ki si niso uredile status po Slovenski neodvisnosti,¹ temelji večinoma na pomanjkljivih informacijah. Veliko prahu so dvignile tudi zahteve in pobude teh oseb, ki so si status urejale več let po pretečenih rokih ali so se pri urejanju svojih zadev srečali s težavami. Nekateri so zaradi težav pri urejanju statusa pričakovali od države Slovenije izredno visoke odškodnine, kar je izzvalo začudenje in jezo pri tistih, ki so si status uredili pravočasno. Seveda Slovenija, čeprav je dosledno spoštovala človekove pravice, ne beži pred odgovornostjo za morebitne napake, zmote ali zlorabe. Slovenija je pripravljena poravnati morebitno škodo, ki je nastala zaradi protipravnega ravnanja uradih oseb ali državnih organov.

Položaj romske skupnosti

K ureditvi položaja romske skupnosti v RS bo zagotovo prispeval Zakon o romski skupnosti v RS. Vlada RS je na seji 23. 11. 2006 določila besedilo predloga Zakona in ga posredovala v obravnavo DZ RS. Predlog krovnega zakona o Romih naj bi dal celosten pravni okvir za to vprašanje in predstavlja prvi tak pravni akt v EU. Razprava o zakonu je trajala nekaj let, vanjo so bile vključene civilnodružbene organizacije, lokalne skupnosti, poslanske skupine, Zveza Romov in forum romskih svetnikov.

Pravna osnova za urejanje položaja romske skupnosti, živeče v RS, je dana v 65. členu Ustave RS, ki določa: »položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon«. Implementacija omenjenega člena se uveljavlja preko področne zakonodaje, trenutno v dvanajstih(12) področnih zakonih. Navedena ustavna pravna podlaga se nanaša samo na pripadnike romske skupnosti, ki že stoletja živi na prostoru države Slovenije. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi je določil tudi ozemlje, na katerem Romi v Sloveniji prebivajo tradicionalno in le na teh področjih, določenih z območjem občin, Romom, ki tam prebivajo, gredo dodatne posebne pravice (gre za posebne ugodnosti oz. privilegije), ki jih zakonodajalec zanje določa s posameznimi zakoni. Romi v Republiki Sloveniji, ki živijo izven taksativno naštetih 20 občin, pa imajo vse pravice in dolžnosti kot vsak državljan Republike Slovenije, v kolikor imajo ta status (npr. precej visoke socialne podpore), sicer pa pravice, ki jim gredo v skladu z mednarodnimi pravili in notranjo zakonodajo kot tujcem.

Nekatere dodatne ugodnosti, ki so jih deležni Romi, pomenijo t.i. pozitivno diskriminacijo.

Naj dodamo, da na področju kulture nikoli ni bilo razlikovanja med avtohtonimi in neavtohtonimi Romi pri ustvarjanju pogojev za njihovo kulturno dejavnost in ustvarjalnost.

Podatki o izobrazbeni strukturi pripadnikov romske skupnosti izkazujejo nizko izobrazbeno strukturo njenih pripadnikov, saj jih večina nima dokončane osnovne šole. V smeri uspešnejše integracije pripadnikov romske skupnosti v družbo je bila leta 2004 sprejeta Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji, ki med drugim predvideva tudi vključevanje romskih otrok v predšolsko vzgojo v vrtcih

---

¹ »t.i. izbrisani«

vsaj dve leti pred pričetkom osnovne šole, tj. najpozneje s štirimi leti; namen vključevanja v vrtce je predvsem učenje jezika (tako slovenskega kot romskega).

Rešitev (razvrščanje otrok v skupine glede na dosežene ravni znanja), sprejeta za primer OŠ Bršljin, je splošne narave. Pomembno je, da rešitev (oblikovanja posebnih skupin glede na dosežene ravni znanja) ni trajna, temveč začasna (lahko samo nekaj tednov ali nekaj mesecev) - odvisno od napredka učencev. V smeri izboljšanja izobrazbene ravni Romov deluje tudi Romski izobraževalno informativni center. V okviru Centra RS za poklicno izobraževanje deluje tudi delovna skupina za pripravo poklicnega standarda romski pomočnik/romska pomočnica in romski koordinator/romska koordinatorica. 18. decembra 2006 je Strokovni svet za poklicno in strokovno izobraževanje potrdil poklicni standard za romskega pomočnika / romsko pomočnico, poklicni standard za romskega koordinatorja / romsko koordinatorico ter Katalog standardov strokovnih znanj in spretnosti za poklicno kvalifikacijo romski pomočnik / romska pomočnica in Katalog standardov strokovnih znanj in spretnosti za poklicno kvalifikacijo romski koordinator / romska koordinatorica.

Podatki popisa prebivalstva iz leta 2002 o številu brezposelnih oseb med pripadniki romske skupnosti v primerjavi z ostalo populacijo v Sloveniji kažejo, da je med Romi nadpovprečno število brezposelnih oseb, in sicer približno 72,3 %. Tako so Romi večinoma odvisni od socialne pomoči države, nekateri med njimi pa se ukvarjajo tudi s sivo ekonomijo.

S ciljem zmanjšanja brezposelnosti Romov na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve RS in zavodih za zaposlovanje že vrsto let izvajajo posebne programe aktivne politike zaposlovanja za brezposelne Rome. Nameni posebnih programov so socialna vključenost, priprava na zaposlitev, ki vključuje tudi usposabljanje in izobraževanje ter (neposredno) zaposlitev. Programi so vsebinsko prilagojeni potrebam skupin. Naj omenimo nekatere programe, posebne ukrepe in projekte, namenjene zaposlovanju Romov: Program socialne vključenosti, Posebni programi za zaposlitev, Posebni programi za izobraževanje, Program zaposlovanja Romov, Enakost možnosti zaposlovanja za Rome - naš skupni izziv.

V okviru Programa Pobude Skupnosti EQUAL v Sloveniji financira MDDSZ dve razvojni partnerstvi (RP), katerih aktivnosti so namenjeni pripadnikom romske skupnosti v Republiki Sloveniji - razvojno partnerstvo Romski zaposlitveni center, katerega koordinator je Občina Škocjan ter razvojno partnerstvo Romski izobraževalno informativni center, katerega koordinator je RRA Mura.

Osnovni pogoj za uspešno vključevanje Romov v družbeno življenje (izobraževanje, zaposlovanje,...) so urejene, dostojne bivalne razmere, zato Republika Slovenija temu področju posveča veliko pozornosti. Tako je v obdobju od leta 2002 do leta 2004 preko razpisa Ministrstva za gospodarstvo namenila nepovratna sredstva za urejanje romskih naselij, leta 2004 je Javni sklad RS za regionalni razvoj objavil »Javni razpis za sofinanciranje projektov osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih«, Vlada RS je sprejela tudi Izvedbeni program pomoči občinam pri urejanju najnujnejše komunalne infrastrukture v romskih naseljih. V letu 2006 je za izvedbeni program namenjenih 314 mio SIT, v letu 2007 343 mio SIT ter v letu 2008 350 mio SIT.

V smeri reševanja problemov diskriminacije so potekale tudi aktivnosti Varuha človekovih pravic, ki je jeseni v okviru projekta »Soočimo se z diskriminacijo« organiziral serijo seminarjev, ki so bili namenjeni posameznim ciljnim skupinam, tako npr. »Etnična in rasna diskriminacija«, »Romi in diskriminacija«.

Popravek 62. in 104. točke revidiranega osnutka Tretjega poročila ECRI o Sloveniji

1. Predlagamo, da se zadnji stavek 62. točke črta.

Obrazložitev:

Navedba, da komisija ugotavlja, da pripadniki manjšin le redko dosegaajo vodilne oziroma vodstvene položaje v državni upravi, je pavšalna in ni podprta s podatki. Glede na veljavni zakon o javnih uslužbencih, ki že v načelih v določbi 7. člena navaja, da se:

"Zaposlovanje javnih uslužbencev se izvaja tako, da je zagotovljena enakopravna dostopnost delovnih mest za vse zainteresirane kandidate pod enakimi pogoji in tako, da je zagotovljena izbira kandidata, ki je najboljše strokovno usposobljen za opravljanje nalog na delovnem mestu",

pa je tudi neutemeljena.

Navedeno načelo pa je skozi določbe zakona tudi dejansko uveljavljeno. Vsi uradniki se izbirajo na javnem natečaju, v postopku natečaja pa se kandidati obravnavajo enakopravno, izbira se opravi le na podlagi izkazane boljše strokovne usposobljenosti (27. člen ZJU). Za delovna mesta uslužbencev, ki morajo, na podlagi zakona kot uradni jezik uporabljati tudi jezik narodne skupnosti, se kot pogoj za zasedbo delovnega mesta določi tudi znanje tega jezika .

Objava natečaja za vsa uradniška delovna mesta je javna, javni natečaj (ta se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije ali v dnevnem časopisu ter na spletni strani ministrstva, pristojnega za upravo - 58. člen ZJU). Tako vsebina, kakor tudi izvedba javnega tečaja in sam postopek izbire so prav tako natančno urejeni z zakonom (58. - 65. člen ZJU). Navedeno zagotavlja dosledno izvajanje načel izbire po najboljši strokovni usposobljenosti.

Za vodenje samega postopka je kot procesni predpis določen zakon o splošnem upravnem postopku. Neizbranim kandidatom, ki izpolnjujejo formalne pogoje za zasedbo razpisanega delovnega mesta, pa je na podlagi zakona omogočen vpogled v vse podatke, ki jih je izbrani kandidat navedel v prijavi na javni natečaj ter v vsa gradiva izbirnega postopka.

V 65. členu zakona pa ta neizbranemu kandidatu daje še pravico do pritožbe na pristojno komisijo, če:

1. je bil izbran kandidat, ki ne izpolnjuje natečajnih pogojev;
2. izpolnjuje natečajne pogoje, pa mu ni bila dana možnost sodelovanja v izbirnem postopku;
3. je bil izbran kandidat, ki po merilih izbirnega postopka očitno ni dosegel najboljšega rezultata;
4. je prišlo do bistvenih kršitev postopka javnega natečaja oziroma izbirnega postopka.

Pravice do pritožbe nima le kandidat, ki se posameznih dejanj v izbirnem postopku ni udeležil niti ni opravičil svoje odsotnosti, čeprav je bil pravilno vabljen.

Pritožba zadrži imenovanje izbranega kandidata v naziv in sklenitev pogodbe o zaposlitvi.

Zoper sklep komisije za pritožbe pa je dovoljen upravni spor. V primeru, da upravno sodišče ugotovi, da je tožba utemeljena, lahko prisodi prizadetemu odškodnino v višini najmanj ene in največ treh najnižjih mesečnih bruto plač za delovno mesto, za katero se je potegoval, v primeru iz 1. točke prvega odstavka tega člena pa lahko upravno sodišče sklep o izbiri razveljavi. Odškodnino sodišče odmeri glede na težo kršitve in glede na posledice, ki jih je utrpel tožnik. V primeru razveljavitve sklepa o izbiri pristojna komisija za pritožbe po uradni dolžnosti razveljavi akt o imenovanju in pogodbo o zaposlitvi.

Glede na navedeno in ker so vsem kandidatom za vsa uradniška mesta v državni in javni upravi zagotovljeni vsi mehanizmi za varovanje njihovih pravic vključno s pravico do odškodnine v primeru ugotovljenih kršitev organa državne uprave predlagamo, da se zaradi neutemeljenosti navedeni stavek 62. odstavka poročila črta.

2. Predlagamo, da se tretji stavek 104. točke črta in se nadomesti z naslednjim preciznejšim besedilom:

"Leta 2011 naj bi v Sloveniji popis prebivalstva izvedli samo na podlagi registrov. Podatki bodo pridobljeni samo iz obstoječih in dostopnih registrov in upravnih virov; Statistični urad ne bo mogel iz registrov pridobiti nekaterih podatkov, ki so bili med popisom prebivalstva leta 2002 zbrani s terenskim popisom. Zato bo v bližnji prihodnosti Statistični urad Republike Slovenije med slovenskimi organi oblasti sprožil razpravo o alternativnih virih podatkov in zbiranju teh podatkov v prihodnosti."

